

**ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБІНСЬКОГО**

Інститут фізичного виховання і спорту

Кафедра теорії і методики фізичного виховання та спорту

ДИПЛОМНА РОБОТА

на тему: **Відбір та орієнтація кваліфікованих баскетболістів на етапі спеціалізованої базової підготовки**

Студента I курсу МФВ групи

Галузі знань 0102 Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини

Спеціальності 8.01020101 Фізичне виховання*

Подварський Володимир Ігорович

Науковий керівник: доцент кафедри теорії і методики фізичного виховання та спорту, кандидат наук з фізичного виховання та спорту Вознюк Т.В.

Національна шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Голова комісії _____

(підпис)

(ініціали, прізвище)

Члени комісії _____

(підпис)

(ініціали, прізвище)

(підпис)

(ініціали, прізвище)

(підпис)

(ініціали, прізвище)

м. Вінниця – 2016 рік

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. Теоретико-методологічні основи системи відбору юних баскетболістів	
1.1. Характеристика основних понять та положень спортивного відбору	7
1.2. Спортивний відбір на етапі спеціалізованої базової підготовки	14
1.3. Критерії спортивного відбору	18
1.4. Спортивна підготовка в навчально-тренувальних групах	28
Висновки до розділу 1	31
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ	
2.1. Методи дослідження	33
2.2. Організація дослідження	37
РОЗДІЛ 3. Оптимізація підготовки юних баскетболістів на етапі спеціалізованої базової підготовки на основі критеріїв спортивного відбору	
3.1. Характеристика підготовки юних баскетболістів на етапі спеціалізованої базової підготовки	41
3.2. Аналіз змагальної діяльності юних баскетболістів	43
3.3. Основні напрямки удосконалення тренувального процесу юних баскетболістів на етапі спеціалізованої базової підготовки	46
3.4. Змагальна діяльність юних баскетболістів як критерій ефективності впровадженої програми підготовки	49
ВИСНОВКИ.....	52
ПРАКТИЧНІ РЕКОМЕНАЦІЇ	55
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ	59
ДОДАТКИ	67

ВСТУП

Актуальність. Рівень результатів у сучасному спорті настільки високий, що для їх досягнення спортсмену необхідно володіти рідкісними морфологічними даними, унікальним поєднанням комплексу фізичних і психічних здібностей, що знаходяться на гранично високому рівні розвитку. Таке поєднання навіть за найсприятливішої побудови багаторічної підготовки і наявності всіх необхідних умов зустрічається дуже рідко. Тому однією з центральних у системі спортивного тренування є проблема спортивного відбору та орієнтації у підготовці юних спортсменів.

Необхідність відбору обумовлена й тим, що у різних людей ступінь тренуваності рухових навичок, фізичних, психічних й інших якостей різна. Найбільша складність – в умінні роздивитися у дитини комплекс якостей, які йому необхідні як висококваліфікованому баскетболісту і визначать успішність його майбутньої спортивної діяльності [1]. Виявлення цих якостей зумовлює принцип комплексного підходу. Такий підхід дозволяє не тільки отримати значну інформацію про юного гравця, але й, зіставивши різні показники, намітити можливі шляхи формування спеціальних здібностей [3].

На комплексі показників, що характеризують перспективність хлопців у баскетболі, заснована оцінка їх індивідуальних особливостей. Спортсмени досягають досить високого рівня майстерності різними зусиллями і в різний час. Тому спортивний відбір необхідно розглядати як тривалий за часом процес. Враховуючи динамічний характер багатьох найважливіших для баскетболу спортивних і особистісних якостей, необхідно постійно і систематично уточнювати і доповнювати оцінки здібностей юних спортсменів [4, 5]. Цим пояснюється актуальність проведення відбору серед баскетболістів-підлітків.

Враховуючи багатофакторність спортивного відбору практично всі фахівці баскетболу у своїх наукових публікаціях так чи інакше стосуються проблем відбору (Л.Ю. Поплавський, Ю.М. Портнов, В.З. Бабушкін та ін.). Основні положення спортивного відбору характерні й для інших видів спорту, що підтверджується фундаментальними роботами вітчизняних і зарубіжних вчених (В.Н. Платонов, М. Бріль, Л.В. Волков, Л.П. Матвеев та ін.). Проте, в теорії і методиці відбору перспективних спортсменів все ще є недостатньо науково обґрунтовані блоки питань, що мають як загальнотеоретичне, так і прикладне, практичне значення. Особливо це стосується науково-методичного обґрунтування, практичної розробки і впровадження методики відбору на етапі спеціалізованої базової підготовки.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дипломна робота виконана відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри спорту і спортивних ігор Вінницького державного педагогічного університету імені М.Коцюбинського та на підставі «Зведеного плану науково-дослідної роботи у сфері фізичної культури і спорту» на 2015-2020 рр. за темою «Теоретико-методичні основи програмування і моделювання підготовки спортсменів різної кваліфікації». Роль автора полягала у теоретичному аналізі та опрацюванні експериментального матеріалу щодо спортивного відбору і орієнтації юних баскетболістів на етапі спеціалізованої базової підготовки.

Мета роботи полягає у науковому обґрунтуванні організації і проведенні спортивного відбору і орієнтації юних баскетболістів на етапі спеціалізованої базової підготовки.

Реалізація поставленої мети передбачає розв'язання таких **завдань**:

1. Здійснити аналіз сучасного стану системи спортивного відбору і орієнтації юних баскетболістів.
2. Визначити технологію проміжного відбору юних баскетболістів.
3. Розробити і впровадити у навчально-тренувальний процес диференційовану програму підготовки юних баскетболістів, спрямовану на

підвищення рівня індивідуальної майстерності гравців різних амплуа та визначити її ефективність.

Об'єкт дослідження – теоретико-методологічна основа системи відбору юних баскетболістів.

Предмет дослідження – методика спортивного відбору і орієнтації юних баскетболістів на етапі спеціалізованої базової підготовки..

Методи дослідження. Для розв'язання поставленої мети і завдань дослідження нами були обрані такі методи дослідження: теоретичний аналіз і узагальнення літературних джерел; педагогічні методи дослідження (педагогічне спостереження, педагогічний експеримент, педагогічне тестування); антропометрія; методи математичної статистики.

Практична значущість результатів педагогічного дослідження полягає у визначенні критеріїв спортивного відбору на етапі спеціалізованої базової підготовки; розробці й упровадженні у навчально-тренувальний процес юних баскетболістів методики організації проміжного відбору на етапі спеціалізованої базової підготовки, тренувальної програми підвищення рівня спеціальної підготовленості гравців різних амплуа, а також практичних рекомендацій, щодо покращення процесу відбору дітей на різних етапах багаторічної підготовки.

Особистий внесок автора полягає у постановці проблеми, організації і проведенні дослідження, опрацюванні матеріалу, аналізі й описі отриманих даних, формулюванні висновків, оформленні та написанні тексту дипломної роботи.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження обговорювалися на засіданнях наукового гуртка кафедри спорту і спортивних ігор Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського; на 9-й Всеукраїнській студентській науково-практичній конференції «Фізична культура, спорт та фізична реабілітація в сучасному суспільстві» (Вінниця, 2016).

Публікації. Окремі результати дипломної роботи відображено в одноосібній публікації в збірнику матеріалів конференції.

Структура і обсяг дипломної роботи. Дипломна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, практичних рекомендацій, списку літератури та додатків. Вона викладена на 66 сторінках машинописного тексту, містить 13 таблиць, 2 рисунки. Список літератури включає 79 джерел.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Бабушкин В. З. Специализация в спортивных играх. / В. З. Бабушкин. — Киев, 1991. — 164 с.
2. Баландин В. И. Прогнозирование в спорте / В. И. Баландин, Ю. В. Блудов, В. А. Плахтиенко. — М. : Физкультура и спорт, 1986. — 193 с.
3. Баскетбол: примерная программа спортивной подготовки для детско-юношеских спортивных школ олимпийского резерва. – М.: Советский спорт, 2004. – 100 с.
4. Большая советская энциклопедия: в 30-ти т. / Гл. ред. А. М. Прохоров. — 3-е изд. — М. : Советская энциклопедия, 1975. — 965 с.
5. Бриль М. С. Индивидуализация в спортивных играх: трудности, опыт перспективы / М. С. Бриль // Теория и практика физической культуры. – 2001. – № 5. – С. 32.
6. Букова Л. М. Факторна структура змагального потенціалу юних баскетболістів на етапах підготовки / Л. М. Букова, Л. М. Кров'яков, А. П. Зверянський // Вчені записки Таврійського національного університету ім. В. І. Вернадського. Серія «Біологія, хімія». — 2008. — Т. 21 (60). — № 3. — С. 28—33.
7. Булатова М. М. Развитие физических качеств // Теория и методика физического воспитания / М. М. Булатова, М. М. Линец, В. Н. Платонов. — К. : Олимпийская литература, 2003. — Т. 1. — С. 189—314.
8. Вальтин А.И. Проблемы современного баскетбола. – К.: Ін Юре, 2003. – 150 с.
9. Вари П. 1000 упражнений игры в баскетбол: Пер. с французского /Общая редакция Л.Ю.Поплавского. – К.: БК „Денди-Баскет”, 1997. – 210 с.
10. Верхошанский Ю.В. Основы специальной физической подготовки спортсменов. / Ю.В. Верхошанский – М. : Физкультура и спорт, 1988. – 331 с.

11. Вовк С. И. Диалектика спортивной тренировки : монография / С. И. Вовк. — М. : Физическая культура, 2007. — 212 с.
12. Волков Л. В. Теория и методика детского и юношеского спорта / Л. В. Волков. — К. : Олимпийская литература, 2002. — 244 с.
13. Вуден Д. Современный баскетбол /Сокр. перевод с англ. Е.Р. Яхонтова. / Д. Вуден – М.: Физкультура и спорт, 1987. – 254 с.
14. Зайцев В.П. Медицинские и педагогические наблюдения за баскетболистами: Учебно-методическое пособие для студентов ИФК. / В.П. Зайцев, Н.И. Чуча – Харьков: ХГИФК, 1992. – 90 с.
15. Запорожанов В. А. Контроль в спортивной тренировке / В. А. Запорожанов. — К. : Здоров'я, 1988. — 144 с.
16. Запорожанов В. А. Основы управления спортивной тренировкой // Современная система спортивной подготовки. / В. А. Запорожанов. — М. : СААМ, 1995. — С. 213—225.
17. Зациорский В.М. Основы спортивной метрологии. / В.М. Зациорский – М.: Физкультура и спорт, 1979. – 152 с.
18. Зациорский В. М. Физические качества спортсмена : основы теории и методики воспитания [текст] / В. М. Зациорский. 3-е изд. — М. : Советский спорт, 2009. — 200 с.
19. Иванов В. В. Комплексный контроль в подготовке спортсменов. / В. В. Иванов. — М. : Физкультура и спорт, 1987. — 256 с.
20. Иорданская Ф. А. Мониторинг здоровья и функциональная подготовленность высококвалифицированных спортсменов в процессе учебно-тренировочной работы и соревновательной деятельности : монография. / Ф. А. Иорданская, М. С. Юдинцева. — М. : Советский спорт, 2006 — 184 с.
21. Келлер В. С. Теоретико-методичні основи підготовки спортсменів / В. С. Келлер, В. М. Платонов. — Львів : Українська спортивна Асоціація, 1993.—270 с.

22. Козина Ж. Л. Индивидуализация подготовки спортсменов в игровых видах спорта : монография / Ж. Л. Козина. — Харьков, 2009. — 396 с.
23. Коренберг В. В. Спортивная метрология : словарь-справочник : уч. пособие / В. В. Коренберг. — М. : Советский спорт, 2004. — 340 с.
24. Костикова Л.В. Сравнительная характеристика показателей специальной подготовленности баскетболистов разной квалификации / Л.В. Костикова, Е.А. Чернова // Теория и практика физической культуры. — 1996. — №8. — С. 52-56.
25. Корягин В. М. Факторная структура технической и физической подготовленности баскетболистов высокой квалификации в многолетнем цикле подготовки / В. М. Корягин // Теория и практика физической культуры. — 1997. — № 3. — С. 12—16.
26. Костюкевич В. М. Теорія і методика спортивної підготовки : навч. посібн. / В. М. Костюкевич. — К. : Освіта України, 2014. — 428 с.
27. Латышкевич Л. Проблема повышения эффективности в спортивных играх / Л. Латышкевич, М. Воробьев, Л. Брухтий. // Наука в олимпийском спорте. — 1997. — № 2 — С. 13—16.
28. Леонов А.Д. Баскетбол / А. Д. Леонов, А.А. Малый — К.: Рад. шк., 1989. — 104 с.
29. Линець М.М. Основи методики розвитку рухових якостей: Навчальний посібник. / М.М. Линець — Л.: Штабар, 1997. — 207 с.
30. Лисенчук Г. А. Управление подготовкой футболистов / Г. А. Лисенчук. — К. : Олимпийская литература, 2003. — 272 с.
31. Лозова В.І. Теоретичні основи виховання і навчання (навчальний посібник для студентів педагогічних навчальних закладів) / В.І. Лозова, Г.В. Троцько — Харків, 1997. — 338 с.
32. Максименко И.Г. Планирование и контроль тренировочного процесса в спортивных играх. / И. Г. Максименко — Луганск: Знание, 2000. — 276 с.

33. Максименко Г. Н. Исследование структуры физической, технической и игровой подготовленности спортсменов, специализирующихся в спортивных играх / Г. Н. Максименко, И. Г. Максименко. // Олимпийский спорт и спорт для всех : IX междунар. науч. конгресс : тезисы докл. — К., 2005. — С. 383
34. Масальгин Н. А. Математико-статистические методы в спорте / Н. А. Масальгин. — М. : Физкультура и спорт, 1991. — 199 с.
35. Матвеев Л.П. Теория и методика физической культуры: Учебник для ин-тов физ. культуры – М.: Физкультура и спорт, 1991. – 543 с.
36. Мотылянская Р. Е. Значение модельных характеристик спортсменов высокого класса для спортивного отбора и управления тренировочным процессом. / Р. Е. Мотылянская // Теория и практика физ. культуры — 1979. — № 4. — С. 21—23.
37. Начинская С. В. Спортивная метрология: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. / С. В. Начинская. — М. : Издательский центр «Академия», 2005. — 240 с.
38. Николич А. Отбор в баскетболе. / А. Николич, В. Параносич – М.: Физкультура и спорт, 1984. – 144 с.
39. Озолин Н. Г. Настольная книга тренера : Наука побеждать / Н. Г. Озолин. — М. : ООО «Издательство Астрель» : ООО «Издательство АСТ», 2003. — 863 с.
40. Олешко В. Г. Моделювання процесу підготовки та відбір спортсменів в силових видах спорту / В. Г. Олешко. — К. : ДМП «Полімед», 2005. — 254 с.
41. Основы подготовки юных спортсменов / [под ред. М.Я. Набатниковой]. — М. : Физкультура и спорт, 1982. — 280 с.
42. Осташев Л. В. Прогнозирование способностей футболистов. / Л. В. Осташев. — М.: Физкультура и спорт, 1982. — 36 с.
43. Петровский В. В. Организация спортивной тренировки. / В. В. Петровский. — К. : Здоров'я, 1978. — 96 с.

44. Платонов В.Н. Общая теория подготовки спортсменов в олимпийском спорте. – К.: Олимпийская литература, 1997. – 583 с.
45. Платонов В.М. Система подготовки спортсменов в олимпийском спорте. Общая теория и ее практическое приложение. – К.: Олимпийская литература, 2004. – 808 с.
46. Плон Б. И. Новая школа в футбольной тренировке / Б. И. Плон. — [Издание 2-е, испр. и дополн.]. — М. : Олимпия, Человек, 2008. — 240 с.
47. Подготовка спортсменов высокой квалификации в спортивных играх : сб. научн. тр. / [редакционная коллегия : Л. А. Латышкевич и др.] — К. : КГИФК, 1992. — 103 с.
48. Полищук Д. А. Прогнозирование и моделирование в системе подготовке спортсменов высокого класса. / Д. А. Полищук / Олімпійський спорт для всіх : IX міжнар. наук. конгрес : тези допов. — К. : Олімпійська література, 2005. — С. 404.
49. Поплавський Л.Ю. Баскетбол: Навчальна програма для дитячо-юнацьких шкіл олімпійського резерву та шкіл вищої майстерності (навчально-тренувальні групи та групи спортивного удосконалення). / Л.Ю. Поплавський, В.Г. Окіпняк – К., 1999. – 125 с.
50. Поплавський Л.Ю. Баскетбол. / Л.Ю. Поплавський – К.: Олімпійська література, 2004. – 448 с.
51. Портнов Ю.М. Баскетбол. /Ю.М. Портнов – М.: Физкультура и спорт, 1988. – С. 9-181.
52. Портнов Ю.М. Основы управления тренировочно-соревновательным процессом в спортивных играх. / Ю. М. Портнов – М.: VIR Print, 1996. – 200 с.
53. Портных Ю.И. Спортивные игры и методика преподавания. / Ю.И. Портных – М.: Физкультура и спорт, 1986. – 320 с.
54. Радчич И.Ю. Подходы к углубленной индивидуализации и технологии мониторинга подготовки игроков в связи с проблемой олимпийского отбора //Теория и практика физической культуры. – 2003. – №

11. – С.37 - 39.

55. Родионов А. В. Ведущие факторы развития спорта высших достижений в спортивных играх / А. В. Родионов // Тенденции развития спорта высших достижений. — М., 1993. — С. 144—160.

56. Романенко В. А. Диагностика двигательных способностей: учеб. пособие / В. А. Романенко. — Донецк : Изд-во ДонГУ, 2005. — 290 с.

57. Смирнов Ю. И. Теория и методика оценки и контроля спортивной подготовленности : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Ю. И. Смирнов. — М., 1991. — 397 с

58. Современная система спортивной подготовки / [под ред. Т. П. Сулова, В. Л. Сыча, Б. Н. Шустина]. — М. : СААМ, 1995. — 445 с.

59. Спортивные игры: Совершенствование спортивного мастерства: Учеб. для студ. учеб. заведений / Под ред. Ю.Д. Железняк, Ю.М. Портнова. — М.: Издательский центр «Академия», 2004. — 400 с.

60. Спортивні ігри : навч. посібник [для студ. факультетів фіз. культури педаг. вищ. навч. закладів] : у 2 томах : / [Ж. Л. Козіна, Ю. М. Поярков, О. В. Церковна, В. О. Воробйова]; під ред. Ж. Л. Козіної. — Том 1 : Загальні основи теорії і методики спортивних ігор. — Х.: вид-во «Точка», 2010. — 200 с.

61. Стонкус С. Некоторые вопросы спортивной подготовки в баскетболе / С. Стонкус // Наука в олимпийском спорте. — 1997. — №1. — С. 49-56

62. Суслаков Б. А. Оценка надёжности тестов в спортивной практике / Б. А. Суслаков // Теория и практика физ.культуры. — 1981.— № 5. — С. 5—9.

63. Терминология спорта. Толковый словарь спортивных терминов / [сост. Ф. Л. Сулов, Д. А. Тышлер]. — М. : Спорт Академ Пресс, 2001. — 480 с.

64. Федотова Е. В. Основы управления многолетней подготовкой юных спортсменов в командных игровых видах спорта / Е. В. Федотова. —

М. : Компания Спутник. — 2001. — 245 с.

65. Филин В.П. Теория и методика юношеского спорта: Учеб. пособие для ин-тов и тех-мов физ. культуры. / В.П. Филин – М.: Физкультура и спорт, 1987. - 128 с.

66. Филин В.П. Основы юношеского спорта. / В.П. Филин, Н.А. Фомин – М.: Физкультура и спорт, 1980. – 156 с.

67. Фискалов В. Д. Спорт и система подготовки спортсменов : учеб. / В. Д. Фискалов. — М. : Советский спорт, 2010. — 392 с.

68. Фомин Н. А. На пути к спортивному мастерству : адаптация юных спортсменов к физическим нагрузкам / Н. А. Фомин, В. П. Филин.— М. : Физкультура и спорт, 1986. — 158 с

69. Холодов Ж.К., Кузнецов В.С. Теория и методика физического воспитания и спорта. – М.: Академия, 2001. – 480 с.

70. Хромаев З.М. Тетрадь тренера по баскетболу. / З.М. Хромаев, Л.Ю. Поплавский, Г.С. Зашук – К.: ФБУ, 2003. – 128 с.

71. Хромаев З.М. Упражнения баскетболиста: методич. пособие для тренеров по баскетболу / З.М. Хромаев, Е.В. Мурзин, А.В. Обухов, С.Г. Зашук. Под общ. ред. Поплавского Л.Ю. – К., 2006. – 128 с.

72. Чернов С. В. Инновационные технологии подготовки профессиональных спортсменов и команд игровых видов спорта : автореф. дис. на соискание науч. степени д-ра пед. наук : спец. 13.00.04 «Теория и методика физического воспитания, спортивной тренировки, оздоровительной и адаптивной физической культуры» / С. В. Чернов. — М., 2006. — 46 с.

73. Шамардина Г.Н. Основы теории и методики физического воспитания (Избранные лекции). – Днепропетровск: «Пороги», 2003.

74. Шамардин В.Н. Значение индивидуальной подготовки в баскетболе //Спорт і наука в ХХІ столітті (проблеми, концепції та нові педагогічні технології): Збірник наукових праць. – Дніпропетровськ, 2001. – С. 16-19.

75. Шестаков М. М. Индивидуализация учебно-тренировочного процесса в командных спортивных играх : автореф. дис. на соискание

степени д-ра пед. наук : спец. 13.00.04 «Теория и методика физического воспитания, спортивной тренировки и оздоровительной физической культуры» / М. М. Шестаков. — М., 1992. — 44 с.

76. Шинкарук Оксана. Ієрархічна структура відбору та орієнтації з позицій системного підходу / Оксана Шинкарук // Теорія і практика фізичного виховання і спорту. — 2006. — № 1. — С. 62—66.

77. Шустин Б. Н. Проблемы прогнозирования модельных характеристик сильнейших спортсменов на отдельных этапах подготовки. / Б. Н. Шустин // Основы теории прогнозирования спортивных достижений. — М., 1983. — С. 81 — 87.

78. Шустин Б. Н. Моделирование и прогнозирование в системе спортивной подготовки / Б. Н. Шустин. // Современная система спортивной подготовки / [под ред. Ф. П. Суслова, В. Л. Сыча, Б. Н. Шустина]. — М. : СААМ, 1995. — С. 226—237.

79. Яхонтов Е.Р. Юный баскетболист. — М.: Физкультура и спорт, 1987. — 256 с.